

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Obiiciunt nobis Græci aliquos Patres Orientis. c. 7.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

bus locis si interpretaremur, cum, ineptus sensus redderetur. Docet etiam Basilius lib. de Spiritu sancto cap. 29. particulam, per interdu idem significare quod, ex. Alia etiam duo, quae docent Graeci, frivola sunt: nempe Patres uti in hoc mysterio particula, per, tum ad denotandam relationem Filij ad Patrem, tum etiam ad significandam naturae identitatem. Nam si eo modo loquendi significaretur consubstantialitas filij, eodem modo dicere possemus, Filium procedere à patre per Spiritum sanctum, ut indicemus, Spiritum S. esse etiā eiusdem cum Patre substantiae. Deinde non satis apparet, quomodo relatio Filij ad Patrem particula illa denotetur, aut si denotari posset, non videretur, quia ratione id necessarium esset: cōsequitur ergo, Patres Graecos, & Latinos particula illa vfos fuisse, ut causam significarent: atqui particula illa significare non potest causam materialem, formalem, aut finalem Spiritus sancti, compertum est: ergo denotat causam efficientem: haec autem non potest alia esse respectu Spiritus sancti, quam principium produciens: ergo qui dicunt, Spiritum sanctum esse à Patre per filium, fatentur etiam, filium esse principium Spiritus sancti.

Id autem in primis asserit Basil. lib. 5. contra Eunomium c. 12. ubi quaestionem proponit quare Spiritus S. non sit filius Filij: & respondet his verbis. Non ideo non dicitur filij, quia non sit ex Deo per filium, sed ne suspicemur Trinitatem multiplicari in infinitum. Quod si Spiritus sanctus non procederet à filio, eam quaestionem non proponeret, cum nihil haberet difficultatis: nec eo modo responderet: facilius enim multo dixisset, ideo non esse filium Filij, quia non procedit ab eo. Eodem etiam capite asserit Basil. Spiritum S. esse filium à Patre per Filium: id quod, ut optime notavit Bessaron, intelligi nequit de temporali manifestatione, qua missus Spiritus S. à Patre & Filio, in discipulos effusus sit, sed de aeterna processione, quam manifestationem appellat. Subdit enim Basil. ibidem, ob hanc rationem Spiritum sanctum esse Spiritum Filij, quia per illum scilicet manifestatur. Quod si de temporali manifestatione loqueretur, efficeretur, Spiritum sanctum esse Spiritum Filij ex tempore, quia ex tempore manifestatus est per Filium. Porro ibi particulam, per, non significare idem, quod, cum, probat Bessaron c. 6. eo quod non recte diceretur Spiritus Filij, quia cum illo est, sic enim liceret etiam dicere Filium Spiritus sancti, quia cum illo est, & manifestatur.

Manifestationis autem nomine aeternam processionem significari, ex alijs Patribus probat Bessaron. Primum ex Nyseno libro 1. contra Eunomium, quem inter eius opera non habemus, ubi de Spiritu sancto habet haec verba: Distinguitur ab eo sua proprietate. quae est, quod nec vngentur ex patre productus est, & quod per ipsum Filium manifestatus est. Constat autem Spiritum sanctum per manifestationem temporalem non distinguari à filio, aut à Patre, sed aeterna solum emanatione. Illam autem particulam, per, eo loco non esse idem quod, cum, colligit inde Bessaron quia non recte assignaretur pro causa distinctionis Spiritus sancti à Filio, ipsum esse per Filium, hoc est, cum Filio: quis enim hoc non videt? Eodem nomine manifestationis usus est Cyrillus Alexandrinus in epist. ad Valerianum Episcopum, quam citat Bessaron (verum inter illius epistolas in codicibus latinis Vasquez in part. 1. Tomus 2.

ea epistola non est) ubi ait: Quemadmodum Pater, ita etiam & qui ex eo manifestatur vngentur filius noster Sanctus est. Et iterum, proprius est Filij Spiritus sanctus, non solum in quantum verbum est ex Patre manifestatum; sed etiam in quantum homo factus intelligitur: hoc est, non solum secundum diuinitatem, sed etiam secundum humanitatem. Et Greg. Nazianz. part. 5. de Theologia quae est 37. non longe à principio disertis verbis id nobis expressit: obiectioi namque asserentium Spiritum sanctum esse Filium appellandum, quia nihil ei videretur deesse, quo minus Filius diceretur, sic respondet. Deesse nihil dicimus, neque enim Deo quidquam deest: verum manifestationis, & ut ita dicam, mutae eorum relationis differentia, ipsis quoque nomina diuersa procreauit. Quis autem non videat, nomina personarum procedere, tum non ex temporali earum manifestatione, sed ex origine, & aeterna processione fuisse deriuata? Concludit ergo recte Bessaron loco citato, idem valere apud Graecos haec tria, esse Spiritum Filij, & procedere per Filium, & manifestari per Filium.

Eodem modo Spiritum S. per Filium procedere, affirmant Nysenus oratione ad Ablabium de eo, quod est non oportere res Deos dicere. Cyrillus Alex. lib. 1. in Ioan. cap. 1. & lib. 12. cap. 56. & lib. 13. Theauri c. 2. & lib. de recta fide ad Theodosium post medium, & lib. 5. c. 6. & 7. de Trinit. Demum Tharalys in epist. ad somnos Sacerdotes & Episcopos quae habetur in 3. act. 7. synodi in sua fidei confessione, hoc eodem modo loquitur: quem male reprehendit liber Carolinus ut cap. 3. notauimus. Denique cum multi, graueque Ecclesiae Latinae Patres, antiquam schisma esset exortum inter Graecos, & Latinos, in eam sententiam conspirauerint, magna Graecorum temeritas est, quod tam obfirmato animo adhuc in suo errore permaneant: & tam communi Patrum vtriusque Ecclesiae testimonij, frivolis rationibus, & fundamentis innixi aduersari, non dubitant.

Ex Latinis vero hanc sententiam catholicam tradiderunt Tertul. lib. aduersus Praxeam. c. 4. qui utitur particula, per, sicut Graeci superius allegati, & c. 8. ubi vitur particula, a, sicut ceteri Latini patres, & quamplures Graeci, Cyprian. serm. de aduentu Spiritus sancti, Hilarius 2. de Trinit. Amb. lib. 2. de Spiritu sancto cap. 12. Rufinus in suo symbolo, quod habetur in 9. tomo Hieronymi. Augustin. tractat. 99. in Ioan. & alibi saepe numero, Prosper lib. 1. de vita contemplatiua cap. 13. Leo 1. in epist. 61. alias 93. quae est ad Turibium cap. 1. Fulgentius de fide ad Petrum cap. 2. Idacius Clarus contra Varimandum post medium in 5. tomo Bibliothec. sacrae, Boethius libro primo de Trinitate. cap. 12. Hormisdas Papa in Epistola ad Iustinum imperat. cap. 2. Gregorius in symbolo, quod recitatur in eius vitalib. 2. cap. 2. & lib. 2. dialogo, c. ultimo, & 1. moral. c. 18. & Beda lib. de elementis philosophiae.

CAPVT VII.

Obiiciunt nobis Graeci aliquos Patres Orientis

Eterum videamus, quae nobis Graeci ex Patribus obiciunt: Primum quidem Dionysium cap. 2. de diuinis nominibus, qui vocat patrem fontem supersubstantialis deitatis, si autem spiritus procederet à filio, etiam filius esset fons. Respondeo per fontem intelligere Dionysium, non quaecunque principium, sed primum, ut explicauimus supra disp. 13. 2. c. 3. quare etiam si solus

pater sit fons deitatis, hoc est, principium sine principio, filius potest esse principium de principio, sicut ritualis: & hac ratione solum procedit ab eo Spiritus sanctus.

Secundum testimonium. Secundo adducunt Basil. qui epist. 43. sic ait: Nullam secundum propriam notionem communionem

Explicatur. habet filius cum patre: si autem Spiritus ab utroque procederet, in notione spiritoris pater, & filius convenirent. Verum quis non videat, Basilium

34

Tertium testimonium.

Exponitur.

Tertio videtur Græcis favere Nazianz. orat. ad Episcopos, qui venerant ex Aegypto. quæ est 24. dicit enim: Omnia, quæ habet Pater, habet etiam Filius, excepta causalitate. cum ergo iuxta Græcorum phrasin pater sit causa Spiritus sancti; consequens est, filium non esse causam. Respondeo, eo modo loquendi Gregorium solum significare, omnia esse communia patri, & filio præter oppositas relationes causæ, & causati, itaque loquitur de causalitate, qua mutuo filius, & pater referuntur, non de ea, qua Spiritus S. respiciunt, ut perspicue ex Damasc. colligitur lib. 1. de fide c. 9. & 11. quem retulimus c. 2. huius disput. Imo ex eo probavimus, filium cum patre in eo convenire, ut spiraret Spiritum sanctum.

Quartum testimonium. Quarto proferunt Græci Damascenum lib. 1. de fide cap. 1. qui negat Spiritum sanctum ex filio esse.

Scholastici nonnulli cum sancto Thoma quest. 10. de potentia artic. 4. rejiciunt Damascenum. quod sequutus fuerit errorem Theodoretum. Verum cum Theodoretus negaverit Spiritum sanctum esse per Filium, ut cap. 1. retulimus, & Damascenus eodem capite dicat, Spiritum sanctum non esse ex Filio, sed per Filium communicari & manifestari,

35

Damasc. ab errore Græcorum defenditur, & exponitur.

& ipsum dici Spiritum Filij, non videtur Theodoretum concensisse. Porro neque Damascenum fuisse sequutum Græcorum errorem, qui affirmant, procedere quidem Spiritum sanctum per Filium, sed particula, per, causam non denotare, ut vidimus in hoc capite, inde mihi persuadeo, quia bene noverat Damasc. vim particulae, per, causalem esse: noverat etiam definitionem Concilij Alexandrini contra Theodoretum: quare excusari non posset à culpa, ut ipsum defendere conatur Clichouens in illud caput, quod memoravimus deceptus id asseruisset.

Existimo igitur Damascenum non negasse, Spiritum procedere à filio in sensu Latinorum. Vocat enim Spiritum Filij, quod, nisi ratione originis, dici nequit, ut notavit synodus Alexandrina in epistola citata. Ait etiam communicari, aut manifestari per Filium, quod nisi ratione æternæ emanationis ab eo, verum non esset. Affert etiam exemplum solis, radij, & splendoris; & splendori comparat Spiritum, dicit autem splendorem per radium nobis communicari, non alia ratione, quam processione, ergo idem sentit de Spiritu S. Quare respondeo cum Bessarione c. 7. illius orationis, & cum Concilio Florentino sess. ult. in literis unionis, ideo negasse aliquos Patres Græcos (inter quos & tu enumera Damascenum) Spiritum esse à filio, quia putarunt has duas particulas,

Cur Græci negarint Spiritum esse à filio, & ex filio.

à, & ex, denotare rationem primi principij, cumque filius non sit primum principium Spiritus sancti, sed principium de principio, ne duo prima principia Spiritus sancti, & duas spirationes videretur asserere, maluerunt dicere per ipsum esse Spiritum sanctum, quam ex ipso. Quocirca etiam diceremus, Damasc. vidisse & legitime acta 7. synodi, quod non constat, nec probabile satis est; absque villo crimine erroris eo modo loquendi uti posset, quia in 7. synodo solum definitur, Spiritum sanctum esse per filium.

Eodem sensu debet intelligi Maximus in epistola ad Marinum ubi de Patribus Latinæ Ecclesiæ dicit, eos non concedere, filium esse causam, hoc est, principium Spiritus sancti, intellexit enim causam sine causa, hoc est principium primum. Quod enim nonnulli Latini in Concilio Florentino dicebant, vel bailla in Græcis exemplaribus non haberi, optime convincit Bessarion cillo 7. & sane nisi intellexisset Maximus, Latinos Patres eo sensu fuisse loquutos, manifestum eis mendacium imposuisset, nullum enim vel minimæ auctoritatis Latinorum Partium proferre posset, qui negaret Spiritum à filio tanquam à principio de principio procedere, sic etiam ego intelligere Theophyl. in illud Ioan. 3. Non enim ad mensuram dicitur Spiritum filio: & Euthymum in illud Ioan. 14. Egrediar paterem: qui cum Damasceno negant, Spiritum sanctum à filio, aut ex filio procedere; quia nusquam negant per filium procedere; imo ibidem asserunt, dari per filium, & ideo esse, & dici Spiritum filij; quod de emanatione æternæ intelligi, necesse est, neque enim ideo dicitur Spiritus filij, quia tempore taliter datur, sed quia ab æterno procedit. Adde etiam, quod hi auctores, verprelle ipsi notarunt, ideo negant Spiritum ex filio procedere, ne concedantur duo principia Spiritus sancti: at Latini ab utroque, ut ab uno principio, Spiritum procedere, affirmant: quod si ab utroque ut à primo principio procederet, duo essent inaccessibiles, & consequenter duo principia. Putantes igitur hi Græci patres, particulam, & significare primum principium, & causam; modum loquendi Latinorum negarunt, ut supra etiam ex Bessarione, & ex Concilio Florentino notavimus: quod quamvis in eorum lingua verum esset; inurbane tamen modum loquendi Latinorum, qui utuntur his particulis absque villo periculo, notarunt: velleo præferam, quod ex Græcis patribus permulti, quos c. 5. commemoravimus, utuntur particulis, à, ex, & de.

DISPUT. CXLVII.

An, si Spiritus S. à filio non procederet, ab eo distingueretur.

Status questionis. cap. 1.

Sententia Henrici, Scoti, & aliorum. cap. 2.

Sententia Henrici, & Scoti nihil periculi habet in filiis. cap. 3.

Vera opinio S. Thomæ auctoritate probatur. cap. 4.

Quibus rationibus hæc sententia à Durando, & Cæcilio, & alijs probetur. cap. 5.

Duabus optimis rationibus prædicta opinio confirmatur. cap. 6.

Diluminantur rationes prioris sententiae. cap. 7.

Corollaria præcedentis doctrinæ. cap. 8.

CAUTI